

ARTICOLE

NECONSTITUȚIONALITATEA „PRETENȚIILOR  
PĂRȚII CIVILE” – ART. 10 ALIN. (1) DIN  
LEGEA NR. 241/2005

---

DOI: 10.24193/SUBBIur.67(2022).2.5  
Data publicării online: 30.11.2022

---

Oana BUGNAR-COLDEA\*

**Rezumat:** Recent, Curtea Constituțională a decis că sintagma „pretențiile părții civile” din cuprinsul art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 55/2021 este neconstituțională întrucât încalcă principiul egalității armelor. În acest context, după o trecere în revistă a modificărilor aduse de-a lungul timpului dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 și a argumentelor instanței constituționale, am analizat în ce măsură dispoziția declarată neconstituțională încalca dispozițiile art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau doar dispozițiile din Constituție prin raportare și la jurisprudența CCR.

**Cuvinte cheie:** evaziune fiscală, art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, pretențiile părții civile, neconstituționalitate, neconvenționalitate, egalitatea armelor

---

\* Dr. Oana BUGNAR-COLDEA, Cadru didactic asociat, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, avocat colaborator SCPA „Sergiu Bogdan&Asociații”, <https://orcid.org/0000-0003-4618-4274>, e-mail: [oana.bugnar@yahoo.com](mailto:oana.bugnar@yahoo.com).

THE UNCONSTITUTIONALITY OF THE  
“CLAIMS OF THE CIVIL PARTY” – ART. 10  
PARA. (1) OF LAW NO. 241/2005

**Abstract:** Recently, the Constitutional Court ruled that the phrase "claims of the civil party" in art. 10 para. (1) of Law no. 241/2005, in the form prior to the amendments brought by Law no. 55/2021 is unconstitutional as it violates the principle of equality of arms. In this context, after a review of the changes brought over time to the provisions of art. 10 para. (1) of Law no. 241/2005 and the arguments of the Constitutional Court, we analyzed to what extent the provision declared unconstitutional violated the provisions of art. 6 of the European Convention on Human Rights or only the provisions of the Constitution by reference to the jurisprudence of the RCC.

**Key-words:** tax evasion, art. 10 para. (1) of Law no. 241/2005, claims of the civil party, unconstitutionality, unconventionality, equality of arms

### Cuprins

I.	Indecizia legiuitorului.....	128
II.	Viziunea Curții Constituționale .....	131
III.	Neconvenționalitate, neconstituționalitate, inechitate? .....	133
IV.	Lista bibliografică: .....	140

Într-o continuă încercare de prevenire și combatere a evaziunii fiscale, legiuitorul nu s-a limitat de-a lungul timpului la modificarea legislației fiscale<sup>1</sup>, Legea nr. 241/2005<sup>2</sup> suferind la rândul său modificări. Articolul 10 din acest act normativ a suferit poate cele mai de impact modificări și a suscitât cele mai multe dezbateri, nefiind de mirare că recent Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea unei sintagme care între timp a fost modificată. Este vorba despre Decizia nr. 867/2021<sup>3</sup> prin care instanța constituțională a decis că „sintagma «pretențiile părții civile» din cuprinsul art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 [...] în redactarea anterioară modificării prin Legea nr. 55/2021<sup>4</sup> [...] este neconstituțională.”

Prezentul material cuprinde așadar o trecere în revistă a modificărilor suferite de-a lungul timpului de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, ce dovedesc indecizia legiuitorului cu privire la politica penală pe care dorește să o aplice în materia prevenirii, combaterii și sancționării evaziunii fiscale, după care vom prezenta pe scurt viziunea Curții Constituționale din cuprinsul deciziei amintite, finalmente analizând în ce măsură dispozițiile declarate neconstituționale încălcau dispozițiile art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau doar dispozițiile din Constituție.

---

<sup>1</sup> Desigur că multiplele și dese modificări legislative în materie fiscală nu urmăresc doar prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, însă acest aflax de intervenții legislative nu face decât să contribuie, alături de alți factori, la amplificarea acestui fenomen. A se vedea și Nicolae BUZEA, *Teoria generală a înfracțiunii fiscale*, Institutul de Arte Grafice „Tipografica”, 1945, p. 22. Cu privire la principiul securității juridice ca principiu fundamental de drept fiscal, Cosmin Flavius COSTAȘ, *Drept fiscal*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2019, pp. 52-53.

<sup>2</sup> Legea pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, publicată în M.of.: 672/ 27.07.2005.

<sup>3</sup> Publicată în M.of.: 325/2022.

<sup>4</sup> Prin care s-a revenit la sintagma „prejudiciul cauzat”.

## I. Indecizia legiuitorului

Urmărind modificările suferite de-a lungul timpului de dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, credem că „indecizie” este cel mai potrivit termen care să caracterizeze conduita legiuitorului din ultimii 8 ani<sup>5</sup>. În varianta inițială, prin art. 10 alin. (1) din lege, erau reglementate anumite „beneficii” de care cei care comiteau infracțiuni de evaziune fiscală puteau să se bucure în măsura în care acopereau integral prejudiciul cauzat prin comiterea faptei”. Astfel, dacă în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, învinuitul sau inculpatul acoperea prejudiciul cauzat, beneficia de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă, i se putea aplica amenda în cazul în care prejudiciul nu depășea 100.000 € în echivalentul monedei naționale sau i se aplica o sancțiune administrativă dacă prejudiciul nu depășea 50.000 €, în echivalentul monedei naționale.

Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 255/2013, „beneficiile” au fost mult reduse, inculpatul putându-se bucura doar de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă. Expunerea de motive a Legii nr. 255/2013 nu ne oferă nici o explicație cu privire la necesitatea unei astfel de modificări. Nu putem decât să deducem că această modificare s-a înscris în „obiceiul” legiuitorului de a „preveni și combate” fenomene infracționale prin instituirea unui regim

---

<sup>5</sup> Legea nr. 241/2005 a intrat în vigoare în august 2005, dar a cunoscut o perioadă de „liniște” până în anul 2014 când a intrat în vigoare Legea nr. 255/2010 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, publicată în M.of.: 515/14.08.2013, prin care au fost aduse multiple și importante modificări Legii nr. 241/2005, inclusiv art. 10 din acest act normativ.

sever de sancționare, uneori dincolo de limita bunului simț juridic<sup>6</sup>. O modificare importantă adusă odată cu intrarea în vigoare a acestei legi și care de altfel a și condus la sesizarea recentă a Curții Constituționale constă în înlocuirea sintagmei „prejudiciu cauzat și recuperat” cu sintagma „pretențiile părții civile”. Diferența dintre cele două sintagme este una cât se poate de clară: dacă în vechea reglementare inculpatul trebuia să achite prejudiciul cauzat prin comiterea faptei, stabilit de organele judiciare, independent (cel puțin în teorie) de solicitările administrației fiscale, potrivit noii reglementări inculpatul trebuia să achite pretențiile părții civile, altfel spus, sumele menționate în constituirea de parte civilă, context în care reamintim și faptul că partea civilă, în speță administrația fiscală, este parte interesată în cauză<sup>7</sup>. Nici în ceea ce privește această modificare nu am găsit în cuprinsul expunerii

---

<sup>6</sup> Credem că este suficient să facem aici referire la infracțiunea de furt calificat care în vechea reglementare se sancționa cu pedeapsa închisorii de la 3 la 15 ani (art. 209 alin. [1] din C.pen.1968]. În opinia noastră chiar și Legea nr. 241/2005 cuprinde sancțiuni excesive care și-au dovedit însă de-a lungul timpului ineficacitatea în combaterea evaziunii fiscale. Regimul sancționator al infracțiunilor de evaziune fiscală a fost parțial atenuat odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 55/2021 prin care în anumite cazuri pedeapsa închisorii este prevăzută alternativ cu cea a amenzii. Nu putem însă să nu subliniem, cu titlu exemplificativ, că potrivit art. 9 alin. (2) din lege, în măsura în care prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 100.000 €, sancțiunea aplicabilă va fi închisoarea între 7 și 13 ani, iar în măsura în care prejudiciul depășește 500.000 €, pedeapsa va fi închisoarea de la 9 la 15 ani. Oricât de importantă ar fi pentru stat și societate colectarea corectă și la timp a taxelor și impozitelor, stabilirea unei pedepse mai mari pentru comiterea unei infracțiuni de evaziune fiscală decât pentru comiterea unei tentative de omor, chiar și în condițiile în care prejudiciul este unul ridicat, credem că depășește orice logică în ierarhia valorilor sociale protejate prin intermediul dreptului penal.

<sup>7</sup> Pentru diferența dintre cele două sintagme a se vedea și pg. 33-47 și pg. 53-56 din Decizia nr: 867/2021 a Curții Constituționale.

de motive argumente care să susțină necesitatea acestei intervenții legislative sau motivul acesteia.

Prin adoptarea și intrarea în vigoare a Legii nr. 55/2021 s-a revenit parțial la forma anterioară<sup>8</sup>: s-a revenit la sintagma „prejudiciul cauzat”, iar efectul acoperirii acestuia constă în posibilitatea aplicării pedepsei amenzii în cazul în care prejudiciul nu depășește 100.000 €, respectiv obligativitatea aplicării acestei sancțiuni în cazul în care prejudiciul nu depășește 50.000 €<sup>9</sup>.

---

<sup>8</sup> În acest context precizăm și că, în opinia noastră, indecizia legiuitorului, reflectată și în modificările la care am făcut referire, privește de fapt modelul pe care dorește să îl adopte în domeniul infracționalității fiscale: modelul autoritar care, printre altele, pune accentul pe sancționarea severă a persoanelor vinovate de comiterea unor astfel de infracțiuni sau modelul liberal axat mai mult pe reintegrarea socială a persoanelor în cauză și repararea prejudiciului cauzat. Am analizat aceste aspecte într-o lucrare anterioară, Oana BUGNAR-COLDEA, *Infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale*, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 458 și urm. A se vedea și Mircea-Ștefan MINEA, Cosmin Flavius COSTAȘ, Diana Maria IONESCU, *Legea evaziunii fiscale. Comentarii și explicații*, Ed. C. H. Beck, București, 2006, p. 31; Jean PRADEL, *Droit Pénal Comparé*, 4<sup>e</sup> édition, Ed. Dalloz, Paris, 2016, pp. 885, 929.

De altfel, și în expunerea de motive a Legii nr. 55/2021 s-a arătat că „în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală, cel mai important este recuperarea prejudiciului suferit de stat”, iar scopul pedepselor este de prevenție, reeducare dar și reparator, „și nu menținerea unei persoane în detenție, fapt ce atrage și mai multe cheltuieli din partea statului”.

Dacă modificările aduse prin Legea nr. 55/2021 sunt laudabile, legiuitorul părând că începe să înțeleagă că în materia acestor infracțiuni mai importantă este recuperarea prejudiciului decât încarcerarea persoanei vinovate, îndreptându-se așadar spre modelul liberal, intrarea în vigoare a OUG nr. 130/2021 prin care aplicabilitatea dispozițiilor art. 10 alin. (1)<sup>1</sup> a fost limitată la situațiile în care prejudiciul nu depășește 100.000 € reprezintă o dovadă că totuși, acesta nu este încă pregătit să renunțe la sistemul autoritar.

<sup>9</sup> Legea nr. 241/2005 a mai fost modificată recent prin OUG: 130/2021, publicată în M.of.: 1202/18.12.2021, modificarea adusă însă dispozițiilor art. 10 alin. (1) neinteresând din perspectiva prezentei analize, având în vedere că intervenția legislativă a constat doar în

La o trecere în revistă a modificărilor aduse dispozițiilor art. 10 alin. (1) din lege, printre altele, se poate așadar observa că în forma inițială s-a făcut referire la „prejudiciul cauzat”, după intrarea în vigoare a Legii nr. 255/2013 a fost preferată sintagma „pretențiile părții civile”, iar în prezent, urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 55/2021, pentru a beneficia de dispozițiile menționate inculpatul trebuie să achite, din nou, „prejudiciul cauzat”. Sintagma „pretențiile părții civile” a făcut recent obiectul controlului de constituționalitate, prin Decizia nr. 867/2021, Curtea Constituțională a României stabilind că aceasta este neconstituțională, această decizie făcând obiectul prezentei analize.

## II. Viziunea Curții Constituționale

Prin Decizia nr. 867/2021 Curtea Constituțională a decis că „sintagma «pretențiile părții civile», cuprinsă în dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, în redactarea anterioară modificării prin Legea nr. 55/2021 privind modificarea și completarea Legii nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, este neconstituțională”.

În esență, Curtea și-a întemeiat decizia pe următoarele argumente principale:

- faptul că partea civilă este liberă să solicite pretenții într-un quantum mult mai mare sau mult mai mic decât quantumul prejudiciului stabilit de procuror poate determina fie crearea unui impediment de natură să împiedice acoperirea sumei respective și, implicit, aplicarea cauzei de reducere a

---

menționarea, pe lângă infracțiunile prevăzute la art. 8 și 9 din lege, și a infracțiunii prevăzute de art. 6<sup>1</sup> ca fiind cele prin raportare la care pot deveni incidente dispozițiile art. 10 alin. (1) din lege.

limitelor de pedeapsă, fie crearea unei situații de natură a avantaja anumiți inculpați;

- aplicarea acestui beneficiu este condiționată de comportamentul persoanei vătămate (statul), în condițiile în care constituirea de parte civilă rămâne caracterizată de principiul disponibilității, astfel încât statul poate decide dacă exercită acțiunea civilă sau nu. În aceste circumstanțe, pentru ca inculpatul să aibă posibilitatea de a beneficia de dispozițiile art. 10 alin. (1) din lege „este necesar ca statul să se constituie parte civilă și să indice în mod clar, concret, explicit pretențiile pe care le are sub aspectul laturii civile” (pg. 58 din decizie). Or, nu este exclus ca, având în vedere că partea civilă are interese contrare inculpatului, aceasta să își exercite dreptul în mod abuziv, cu scopul de a exclude accesul inculpatului de la beneficiul cauzei de reducere a pedepsei.

- având în vedere aceste aspecte „legiuitorul a creat premisa aplicării cauzei de reducere a pedepsei ca rezultat al unor interpretări sau aprecieri arbitrare ale persoanei vătămate/părții civile”, iar „prin această modalitate de reglementare, legiuitorul a conferit persoanei vătămate/părții civile din procesul penal (referitor la infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 8 și 9 din Legea nr. 241/2005) o poziție privilegiată, simpla manifestare de voință a acesteia din urmă putând determina posibilitatea aplicării sau neaplicării cauzei de reducere a limitelor de pedeapsă” (pg. 59 din decizie);

În aceste condiții, Curtea a apreciat că nu este respectat dreptul la un proces echitabil și principiul potrivit căruia justiția este unică, imparțială și egală pentru toți.



### III. Neconvenționalitate, neconstituționalitate, inechitate?

Dincolo de observațiile care pot fi formulate cu privire la temeiurile în baza cărora instanța constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și asupra cărora vom reveni *infra*, dorim să precizăm de la bun început faptul că din perspectivă logică, echitabilă, soluția este binevenită. Reglementarea anterioară, declarată în prezent neconstituțională, pune într-adevăr partea civilă într-o poziție privilegiată, iar „soarta” inculpatului putea să depindă de comportamentul, chiar arbitrar al acesteia.

Potrivit art. 21 din Constituție, „părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil”, dreptul la un proces echitabil fiind garantat și prin dispozițiile art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În materie penală, noțiunea de „proces echitabil” este explicată și în cuprinsul art. 8 din Codul de procedură penală potrivit căruia „Organele judiciare au obligația de a desfășura urmărirea penală și judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și ale subiecților procesuali, astfel încât să fie constatate la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil.”

Noțiunea de proces echitabil este poate una dintre cele mai complexe, sub „umbrela” acesteia regăsindu-se o sumedenie de garanții procedurale aplicabile atât în materie penală, cât și în materie civilă<sup>10</sup>, precum accesul la justiție, neutralitatea tribunalului, celeritatea și publicitatea procedurii,

---

<sup>10</sup> Pentru o amplă analiză a dispozițiilor art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului a se vedea Radu CHIRIȚĂ, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentarii și explicații*, ediția a 2-a, Ed. C. H. Beck, București, 2008, pp. 172 și urm.

egalitatea armelor, alături de garanțiile specifice aplicabile în materie penală<sup>11</sup>.

Soluția instanței constituționale poate fi privită din două perspective: prin raportare la noțiunea de proces echitabil astfel cum a fost aceasta dezvoltată în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, respectiv în jurisprudența Curții Constituționale a României.

Din perspectivă convențională, credem că dispoziția declarată neconstituțională nu contravenea dispozițiilor art. 6 din Convenție. Anticipând însă concluzia la care vom ajunge, raportându-ne la jurisprudența curții constituționale și la dispozițiile art. 20 din Constituție, credem că lucrurile stau diferit.

Așadar, dacă ne raportăm la noțiunea de proces echitabil astfel cum a fost aceasta dezvoltată în jurisprudența curții, credem că sintagma declarată neconstituțională nu contravenea dispozițiilor art. 6 din Convenție.

Curtea a arătat în repetate rânduri faptul că egalitatea armelor presupune ca fiecărei părți să i se dea posibilitatea rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație net dezavantajoasă față de adversarul său<sup>12</sup>. Altfel spus, egalitatea armelor se află în strânsă legătură cu dreptul la apărare, vizând modalitatea de desfășurare a procesului în ansamblul său, iar o încălcare a dispozițiilor art. 6 din Convenție se produce în momentul în care una dintre părți nu are posibilitatea de a-și formula

---

<sup>11</sup> Prezumția de nevinovăție, dreptul de a fi informat asupra acuzării, dreptul de a dispune de timpul și facilitățile necesare apărării, dreptul la asistență juridică, dreptul de a convoca și interoga martorii și dreptul la un interpret.

<sup>12</sup> Cu titlu exemplificativ, Hot. *Faig Mammadov c. Azerbaidjanului* din 26.01.2017, pg. 19; Hot. *Viktor Nazarenko c. Ucrainei* din 03.10.2017, pg. 36; Hot. *Bobek c. Poloniei* din 17.07.2007, pg. 56; Hot. *Klimentyev c. Rusiei* din 16.11.2006, pg. 56; Hot. *Öcalan c. Turciei* din 12.05.2005, pg. 140; Hot. *Foucher c. Franței* din 18.03.1997, pg. 34; Hot. *Bulut c. Austriei* din 22.02.1996, pg. 47.

apărările dintr-o poziție de egalitate cu adversarul său. Cu titlu exemplificativ, curtea a constatat o încălcare a convenției în situația în care inculpatul nu a avut suficient timp la dispoziție pentru a studia dosarul, iar solicitarea de a fi audiați o serie de martori propuși de apărare a fost respinsă din motive procedurale generate de autorități<sup>13</sup>, în situația în care inculpatului nu i-au fost comunicate concluziile procurorului transmise instanței supreme investite cu soluționarea apelului formulat de inculpat, astfel încât acesta nu a avut posibilitatea de a răspunde la argumentele parchetului<sup>14</sup> sau când încadrarea juridică dată faptelor pentru care inculpata a fost trimisă în judecată a fost schimbată la ultimul termen în apel, astfel încât aceasta nu a putut să își formuleze apărări față de noua încadrare juridică<sup>15</sup>.

Dacă raportăm situația analizată de Curtea Constituțională a României la ceea ce înseamnă egalitate de arme din perspectivă convențională, credem că se poate constata că o normă potrivit căreia inculpatul poate beneficia de reducerea limitelor de pedeapsă în funcție de solicitările părții civile (potențial arbitrare) nu contravine acestui principiu. În cauză nu se pune problema încălcării dreptului inculpatului de a-și prezenta observațiile de pe o poziție de egalitate cu unul din adversarii săi și mai mult, efectele dispoziției declarate neconstituționale se puteau produce doar în etapa individualizării sancțiunii, deci aceasta nu avea cum să afecteze procedura în ansamblul său. Or, după cum a arătat curtea în repetate rânduri, atunci când se analizează o posibilă încălcare a dreptului la un proces echitabil, acesta este analizat în ansamblu<sup>16</sup>. Ceea ce a „sanționat” Curtea

---

<sup>13</sup> Hot. *Kikabidze c. Georgiei* din 16.11.2021, pg. 39 și urm.

<sup>14</sup> Hot. *Bajić c. Macedoniei* din 10.06.2021, pg. 54 și urm.

<sup>15</sup> Hot. *Gelenidze c. Georgiei* din 07.11.2019, pg. 24 și urm.

<sup>16</sup> Hot. *Miailhe c. Franței* din 26.09.1996, pg. 43; Hot. *Gelenidze c. Georgiei* din 07.11.2019, pg. 29.

Constituțională a României prin pronunțarea Deciziei nr. 867/2021 a fost faptul că norma declarată neconstituțională permitea părții civile din procesul penal să aibă o conduită abuzivă care să conducă la imposibilitatea ca inculpatul să beneficieze de o reducere a limitelor de pedeapsă aplicabile.

Din aceste considerente, apreciem că sintagma „pretențiile părții civile” nu conducea la o încălcare a principiului egalității armelor privit din perspectiva dispozițiilor art. 6 din CEDO și a jurisprudenței curții europene.

Dacă ne raportăm însă la dispozițiile art. 20 din Constituție și la jurisprudența Curții Constituționale a României, apreciem, alături de instanța constituțională, că sintagma atacată contravenea principiului egalității armelor.

După cum rezultă din interpretarea dispozițiilor constituționale menționate anterior, dispozițiile interne pot asigura un standard de protecție a drepturilor omului mai ridicat decât cel minim impus de convenție, fapt ce a permis Curții Constituționale să extindă noțiunea de egalitate a armelor<sup>17</sup>.

În acest sens, spre exemplu, analizând dispozițiile art. 459 alin. (2) C.proc.pen., Curtea Constituțională a stabilit, prin Decizia nr. 506/2015<sup>18</sup> că „soluția legislativă potrivit căreia admisibilitatea în principiu a cererii de

---

<sup>17</sup> De altfel CCR amintește acest fapt în repetate rânduri, cu titlu exemplificativ facem trimitere la Decizia nr. 641/2014 publicată în M.of.: 887 din 05.12.2014, prin care s-a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art. 344 alin. (4), 345 alin. (1), 346 alin. (1) și 347 alin. (3) C. pr. pen. În cuprinsul acestei decizii Curtea a reținut că „având în vedere că standardul de protecție oferit de dispozițiile Convenției și de jurisprudența instanței europene este unul minimal, Legea fundamentală sau jurisprudența Curții Constituționale putând oferi un standard mai ridicat de protecție a drepturilor, potrivit prevederilor art. 20 alin. (2) din Constituție și art. 53 din Convenție, instanța de contencios constituțional a statuat că garanțiile prevăzute de art. 6 paragraful 1 din Convenție și de art. 21 alin. (3) din Constituție se aplică, în materie penală, nu numai procedurii de fond a litigiului, ci și în procedura camerei preliminare, oferind o protecție sporită celei regăsite la nivelul Convenției” (pg. 56).

<sup>18</sup> Publicată în M.of.: 539/20.07.2015.

revizuire se examinează de către instanță «fără citarea părților» este neconstituțională<sup>19</sup>. În cuprinsul deciziei, curtea a reținut că dispozițiile procesual penale analizate „prin excluderea numai a părților de la soluționarea admisibilității în principiu a cererii de revizuire, fără a dispune expres cu privire la neparticiparea procurorului, acesta fiind prezent în temeiul normelor de generală aplicare ale art. 363 alin. (1) din Codul de procedură penală, determină ruperea echilibrului procesual”, iar „în condițiile în care participarea procurorului în procedura de admisibilitate în principiu a cererii de revizuire este obligatorie, exigențele unui proces echitabil sunt înfrânte, de vreme ce nu se respectă egalitatea de arme între acuzare și apărare” (pg. 30). Finalmente, curtea a arătat că „prin excluderea revizuentului din această procedură este restrânsă în mod absolut posibilitatea acestuia de a avea cunoștință și de a dezbate susținerile parchetului, revizuentul plasându-se astfel într-o situație dezavantajoasă față de procuror” (pg. 31).

Curtea Constituțională a constatat așadar că dispozițiile analizate conduc la o încălcare a dreptului la un proces echitabil, din perspectiva egalității armelor<sup>20</sup>, în procedura revizuirii, în condițiile în care dispozițiile art. 6 din CEDO vizează doar procesele penale prin care se soluționează

---

<sup>19</sup> Potrivit art. 459 alin. (2) C.proc.pen. în forma declarată neconstituțională „admisibilitatea în principiu (a cererii de revizuire – n.n.) se examinează de către instanță, în camera de consiliu, fără citarea părților”. Ca urmare a pronunțării deciziei CCR, textul a fost modificat prin OUG: 18/2016, M.of.: 389/23.05.2016, astfel că în prezent „Admisibilitatea în principiu se examinează de către instanță, în camera de consiliu, cu citarea părților și cu participarea procurorului. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică examinarea admisibilității în principiu”.

<sup>20</sup> Precizăm că prin decizia amintită, curtea a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor atacate prin raportare la dreptul la un proces echitabil, nu doar din perspectiva egalității armelor, ci și din perspectiva respectării principiului oralității și contradictorialității.

fondul<sup>21</sup>, aspect subliniat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în repetate rânduri<sup>22</sup>.

O soluție similară a pronunțat Curtea Constituțională și prin Decizia nr. 542/2015<sup>23</sup> prin care a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art. 431 alin. (1) C.proc.pen. potrivit cărora admisibilitatea în principiu a contestației în anulare se examina de către instanță fără citarea părților, situația fiind identică celei la care am făcut referire anterior. Curtea a extins astfel aplicabilitatea dreptului la un proces echitabil și la alte proceduri decât cele prin care se soluționează fondul.

Curtea a mers chiar mai departe, apreciind că nu doar inculpatul are dreptul la un proces echitabil ci și partea civilă, partea responsabilă civilmente și chiar reprezentantul Ministerului public(!). În cuprinsul Deciziei nr. 641/2014, curtea a precizat că „din perspectiva principiului contradictorialității, atât părții civile, cât și părții civilmente responsabile trebuie să li se ofere aceleași drepturi ca și inculpatului” (pg. 49). De asemenea, s-a reținut că „În ceea ce privește rolul procurorului în procedura camerei preliminare, din dispozițiile de lege criticate, Curtea observă că acesta nu are decât o participare limitată în această etapă procesuală. Plecând de la obiectul procedurii camerei preliminare, de la importanța probelor în

---

<sup>21</sup> Potrivit art. 6 din CEDO „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie *asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală* îndreptate împotriva sa (s.n).”

<sup>22</sup> Cu titlu exemplificativ, Curtea a arătat în cuprinsul hotărârii *Franz Fischer c. Austriei* din 06.05.2003 faptul că art. 6 din CEDO nu se aplică procedurilor de redeschidere a procesului penal, în condițiile în care persoana care solicită redeschiderea cauzei sale și a cărei sentință a devenit definitivă nu este „acuzată de comiterea unei infracțiuni”. A se vedea și R. CHIRIȚĂ, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului...*, pp. 197-198.

<sup>23</sup> Publicată în M.of.: 707/21.09.2015.

procesul penal, precum și de la rolul pe care procurorul îl ocupă în procesul penal, Curtea constată că și acesta din urmă trebuie să se bucure în egală măsură de dreptul la o procedură orală”<sup>24</sup> (pg. 52).

Având în vedere viziunea CCR asupra noțiunii de „proces echitabil”, o soluție precum cea cuprinsă în Decizia nr. 867/2021 era de așteptat și este una cât se poate de firească și corectă. În opinia noastră, relevanța și corectitudinea acestei decizii nu se datorează doar faptului că o soluție contrară ar fi fost neconcordanță cu jurisprudența anterioară a curții, ci și din perspectivă echitabilă. Era cât se poate de nefiresc și inechitabil ca o dispoziție internă să ofere părții civile o astfel de poziție privilegiată în procesul penal, de atitudine a acesteia putând să depindă, în mod decisiv, sancțiunea aplicabilă inculpatului. În plus, o sintagmă precum cea declarată neconstituțională afecta chiar și actul de justiție, judecătorul investit cu soluționarea cauzei fiind limitat în stabilirea sancțiunii aplicabile nu doar de dispozițiile legale, ci într-un mod covârșitor și de conduita părții civile.

Concluzionând, având în vedere cele expuse, apreciem că soluția curții este una cât se poate de corectă, iar decizia legiuitorului de a reveni (prin intermediul Legii nr. 55/2021 prin care dispozițiile art. 10 din Legea nr. 241/2005 au fost modificate) la sintagma „prejudiciul cauzat” este binevenită.

---

<sup>24</sup> Decizia a vizat dispozițiile procesual penale care reglementau etapa camerei preliminare și potrivit cărora această fază a procesului penal era una exclusiv scrisă. Curtea a constatat cu prilejul pronunțării acestei decizii că dispozițiile atacate încălcau dreptul la un proces echitabil nefiind respectate principiile contradictorialității, oralității și egalității armelor.

#### IV. Lista bibliografică:

- BUGNAR-COLDEA O., *Infrațiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale*, Ed. Universul Juridic, București, 2021;
- BUZEA N., PĂUN T., *Teoria generală a infracțiunii fiscale*, Institutul de Arte Grafice „Tipografica”, 1945;
- CHIRIȚĂ R., *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentarii și explicații*, ediția a 2-a, Ed. C. H. Beck, București, 2008;
- MINEA M. Ș., COSTAȘ C. F., IONESCU D. M., *Legea evaziunii fiscale. Comentarii și explicații*, Ed. C. H. Beck, București, 2006;
- PRADEL J., *Droit Pénal Comparé*, 4<sup>e</sup> édition, Ed. Dalloz, Paris, 2016.